

BG

BG

BG

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 16.12.2008
COM(2008) 865 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Актуализирана стратегическа рамка за сътрудничество в областта на
образованието и обучението**

{SEC(2008) 3058}

{SEC(2008) 3059}

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Актуализирана стратегическа рамка за сътрудничество в областта на образованието и обучението

(текст от значение за ЕИП)

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Изграждането на високи умения чрез по-добри системи за образование и обучение е съществена част от стратегията на Европа за посрещане на бъдещи предизвикателства като застаряването на обществото и за осигуряване на залегалата в Лисабонската стратегия висока степен на устойчив растеж и устойчиви работни места, основани на знанието. Знанието, уменията и компетенциите са определящи за възможностите на отделния човек да постигне успех на пазара на труда и да участва активно в обществото. Те са от решаващо значение за социалното сближаване, както и за конкурентоспособността и новаторския капацитет на предприятията и цялата икономика.

Както беше посочено в инициативата *Нови умения за нови работни места*, която също така беше публикувана с тазгодишния Лисабонски пакет, промените на пазара на труда ще изискват както надграждане на уменията на населението, така и политики за развитие на умения, които съответстват по-добре на нуждите на сегашния и бъдещия пазар на труда. Това ще стане само ако обучението през целия живот се превърне в реалност, а не в лозунг, и създаде възможности хората да придобиват ключови компетенции на ранен етап и да актуализират уменията си през целия живот; и ако системите за образование и обучение се адаптират по-добре към промяната и са по-отворени към света.

Държавите-членки на ЕС и Комисията си сътрудничиха тясно в подкрепа на националните реформи на системите за образование и обучение посредством работната програма „Образование и обучение 2010 г.“. Като се отчитат силно различаващите се изходни точки в държавите-членки, чрез открития метод на координация (ОМК) се подкрепя напредъкът в постигането на набор от споделени цели, измерван чрез общи показатели и параметри и следващ интегрираните насоки за растеж и заетост, които целят увеличаване на инвестициите в човешки капитал чрез по-добро образование и по-добри умения, като същевременно способстват за иновациите и насърчават по-предприемаческата култура¹. Настоящата рамка за сътрудничество, одобрена на Съвета по въпросите на образованието през февруари 2001 г., върви към

---

¹ Насоки 23, 24, 8, 15.

своя край и това е подходящ момент да се направи оценка и да се отправи взор напред.

Вследствие на проведената през 2008 г. широка консултация с държавите-членки и други субекти в настоящото предложение се посочват дългосрочните стратегически предизвикателства, които определят посоката на сътрудничеството на равнище политика по време на периода до 2020 г. Предизвикателствата отразяват приноса на образованието и обучението за Лисабонската стратегия и Обновената социална програма. В съобщението са изложени и най-спешните приоритети, които заслужават особено внимание по време на предстоящия първоначален период, който обхваща 2009 г. и 2010 г. Заедно с подобрените методи на работа това ще засили вниманието към изпълнението, и ще направи новата рамка по-гъвкава, така че да ѝ позволи да се заеме с някои слабости, които се установяват от дълго време, и да отвори сътрудничеството на равнище политика за новите предизвикателства. Включена е и възможността в зависимост от постигнатия напредък по-късно посоката на действие да бъде променена, за да бъдат отразени нововъзникващите въпроси в момента на появата им в политическия диалог, а целите, параметрите и механизмите за докладване да бъдат съответно адаптирани съгласно решенията, които ще бъдат взети във връзка с бъдещата Стратегия за растеж и заетост след 2010 г.

В настоящия момент, когато ЕС се опитва да намали въздействието от настоящия спад в икономиката и да определи посоката на обновения растеж, е жизненоважно да се запази динамиката, която благоприятства инвестициите в образованието, едновременно ефикасни и равностойни. Добрите политики ще спомогнат едновременно за възстановяване от скорошните сътресения и за изграждане на основа за уверено посрещане на бъдещи предизвикателства.

2. ДОКЪДЕ СМЕ СТИГНАЛИ?

2.1. Напредък и предизвикателства

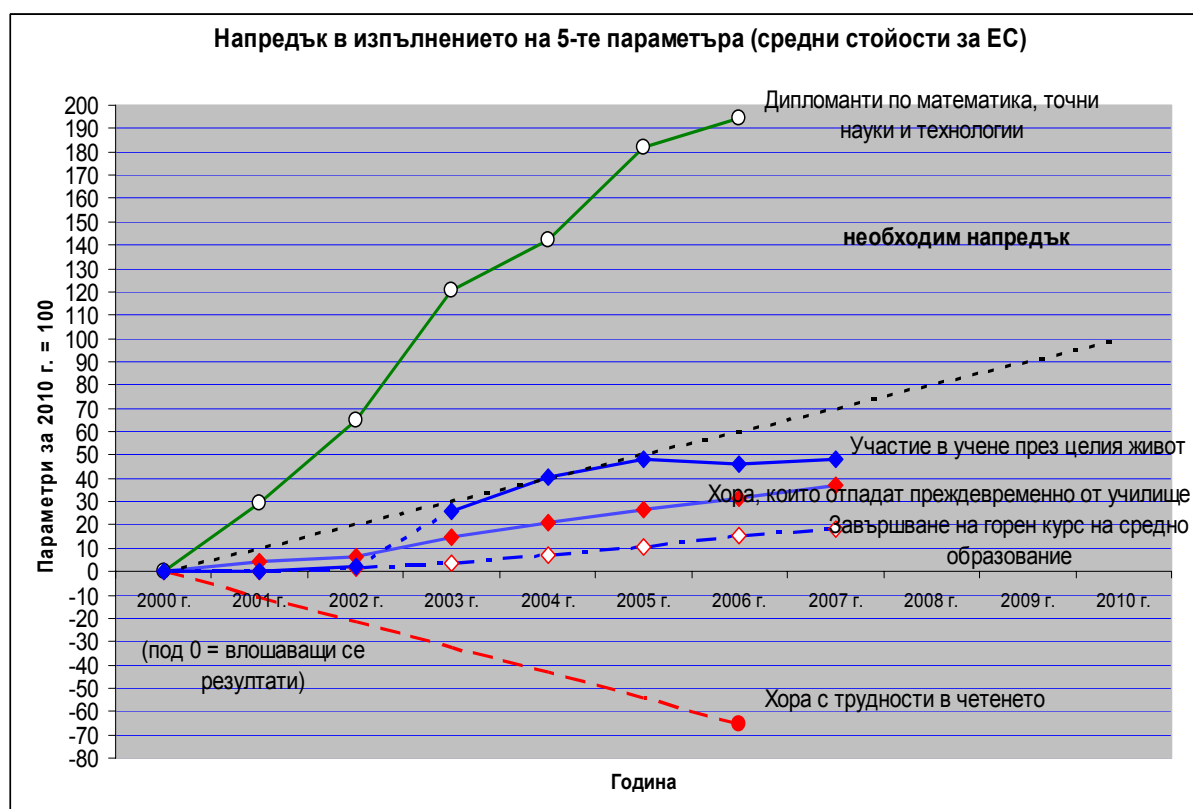
Държавите-членки са тези, които отговарят за политиката в областта на образованието и обучението. Ролята на Европа е да съдейства за подобряването на националните системи чрез допълнителни средства на равнище ЕС, взаимно обогатяване със знания и обмен на добри практики.

Чрез сътрудничеството на равнище политика в областта на образованието и обучението бяха подкрепени националните реформи за обучение през целия живот и националните системи за квалификация, осъвременяването на висшето образование и разработването на европейски инструменти за насърчване на качеството, прозрачността на квалификациите и мобилността при обучение. Въпреки това напредъкът се различава значително в отделните държави-членки, а в ключови области той е недостатъчен. Ето защо изпълнението се нуждае от укрепване. Както се вижда в диаграма 1, повечето от параметрите, които Съветът определи за 2010 г., няма да бъдат постигнати. Докато през 2003 г. параметърът за математика, точни науки и технологии беше постигнат, напредъкът, реализиран в областта на преждевременното отпадане от училище, завършването на горен курс на средно образование и участието на възрастните

в обучение през целия живот, е недостатъчен за постигане на целите. Резултатите при хората с трудности в четенето станаха още по-слаби².

На Пролетния европейски съвет през 2008 г. държавите-членки бяха призовани да предприемат конкретни действия за значително намаляване на броя на хората, които не могат да четат гладко, и на тези, които отпадат от училище преждевременно, да подобрят резултатите, постигнати от учащите с мигрантски произход или групите в необлагодетелствано положение, да привлекат повече възрастни в продължаващото образование и обучение и да улеснят допълнително географската и трудовата мобилност³.

Диаграма 1: Напредък в изпълнението на 5 параметъра за 2010 г. (средни стойности за ЕС)⁴

2.2. Европейските системи за образование и обучение в сравнение със световните

Ако разширим гледната точка, резултатите в образованието и обучението на ЕС са сравними до голяма степен с най-добрите резултати в света. Но направените сравнения с другите държави от ОИСР показват, че ЕС изостава значително както на равнище основно образование, така и във висшето образование.

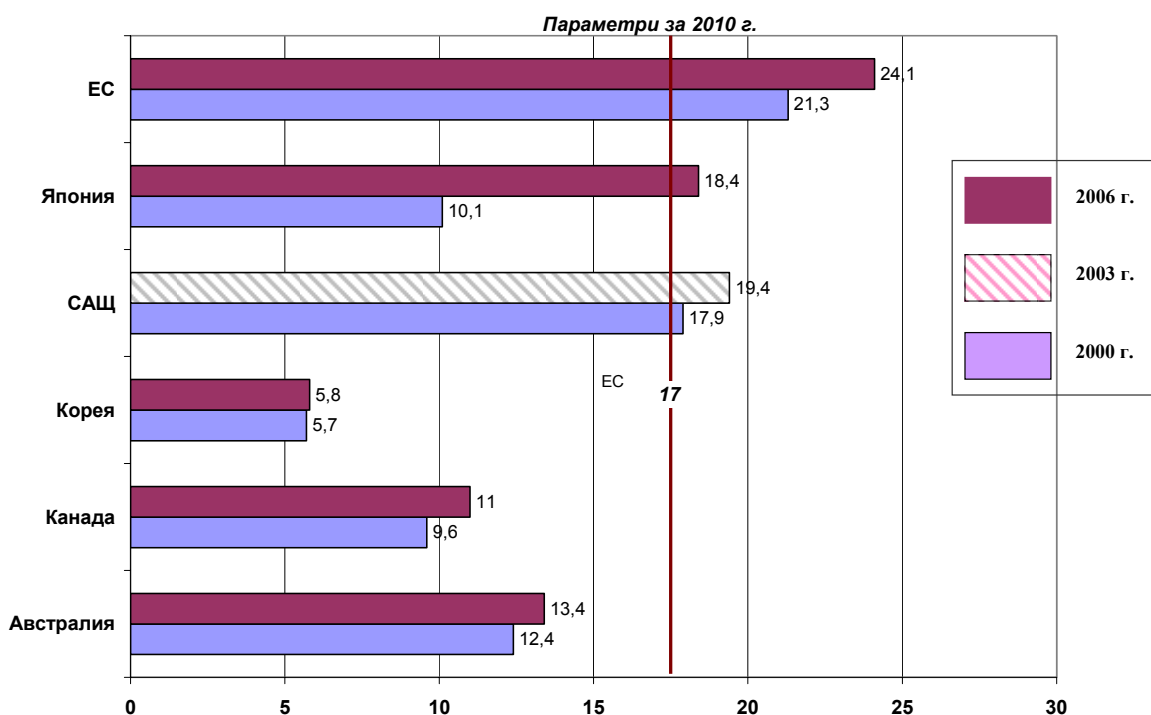
² ОВ С 86, 5.4.2008 г., стр. 1; SEC(2008) 2293.

³ Заключение на Европейския съвет от март 2008 г., параграф 15.

⁴ Последни данни за дипломантите по математика, точни науки и технологии и за хората с трудности в четенето: 2006 г.. За останалите: 2007 г.

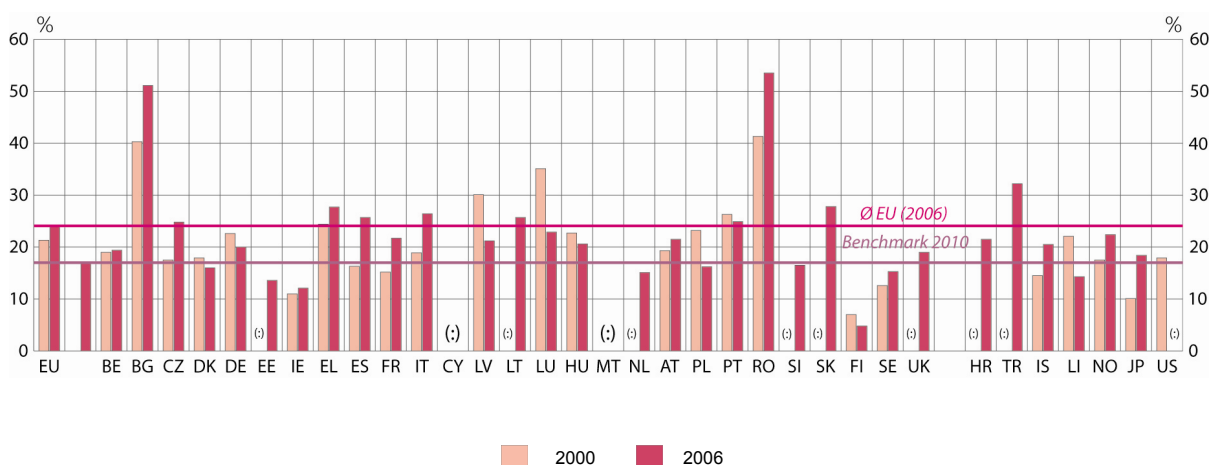
Това се вижда най-добре в резултатите от проучването на PISA (Програма на ОИСР за международна оценка на учащите) във връзка с четенето при 15-годишните, които показват, че в ЕС като цяло се наблюдава нарастване на дела на хората с трудности. От диаграма 2 се вижда, че делът на Южна Корея, Канада и Австралия е относително стабилен и далеч под средните стойности за ЕС. Миграционното население, което в рамките на ЕС показва слаби резултати по този показател⁵, постига видимо по-големи успехи в Канада и Австралия. От диаграма 3 се вижда, че нивото, постигнато в някои държави-членки на ЕС, се равнява на най-добрите резултати в света. Но предвид слабото представяне на някои от другите държави-членки това остава значително предизвикателство на европейско равнище.

Диаграма 2: Хора с трудности в четенето (на 15-годишна възраст) по скалата на PISA за четивни умения в ЕС и избрани трети страни през 2000 г. и 2006 г. (източник: ОИСР)

⁵ COM(2008) 423.

Диаграма 3: Хора с трудности в четенето (на 15-годишна възраст) по скалата на PISA за четивни умения в ЕС през 2000 г. и 2006 г. (източник: ОИСР)

На второ място, за много от основните конкуренти на ЕС е характерен по-висок дял на хората, завършили образование над средното. Средната стойност за ЕС при хората на възраст 25—64 години е 23 % спрямо 40 % за Япония, 39 % за САЩ, 32 % за Австралия и Корея и 27 % за Нова Зеландия.

И накрая, докато основна грижа на ЕС е да осигури ефикасни инвестиции, много държави извън Европа инвестират значително повече във висшето образование, по-специално със средства от частни източници. Частните инвестиции (0,23 % от БВП в ЕС) са доста по-големи както в Япония (0,76 %), така и в САЩ (1,91 %)⁶.

От направените сравнения става ясно, че ако Европа желае да реализира амбициите си да бъде водещата световна икономика и общество на знанието, тя трябва да подобри резултатите, които демонстрира в тези области.

3. ДЪЛГОСРОЧНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И НЕПОСРЕДСТВЕНИ ПРИОРИТЕТИ: УВЕЛИЧАВАНЕ НА СТЕПЕНТА НА УМЕНИЕ ЧРЕЗ ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Като се базира на проведените от нея консултации, Комисията предлага в течение на годините до 2020 г. европейското сътрудничество в областта на образованието и обучението да се заеме със следните четири стратегически предизвикателства:

- Превръщане на **обучението през целия живот и мобилността на учащите** в реалност;
- Подобряване на **качеството и ефикасността** на предлагането и резултатите;
- Насърчаване на **равнопоставеността и активното участие на гражданите**;

⁶ SEC(2008) 2293, стр. 69, 89, 148.

- Подобряване на **иновациите и творчеството, включително и предприемачеството**, при всички степени на образование и обучение.

На тези предизвикателства следва да се отговори с единна политика за системите като цяло (училища, висше образование, професионално образование и обучение/ПОО и обучение за възрастни). Поради това обучението през целия живот е основополагаща перспектива, която обхваща всички предизвикателства, изброени по-горе.

Докато изброените стратегически предизвикателства следва да сформират основите на сътрудничеството на равнище политика за периода 2009—2020 г., в краткосрочен план следва да бъдат определени по-конкретни приоритетни цели. В раздели 3.1—3.4, които следват по-долу, са представени по-подробно дългосрочните стратегически предизвикателства и се предлагат целесъобразни приоритети за първия период (2009—2010 г.).

3.1. Стратегическо предизвикателство: превръщане на обучението през целия живот и мобилността на учащите в реалност

Обучението през целия живот включва учене във всички възрасти (от предучилищна до следпенсионна) и във всякакъв контекст, в т.ч. в официален, неофициален или неформален вид. Държавите-членки се договориха да установят до 2006 г. съгласувани и обхватни национални стратегии за обучение през целия живот.

Изпълнението на тези стратегии продължава да представлява предизвикателство. В резултат на Европейската квалификационна рамка (ЕКР)⁷ беше постигнат напредък, който даде тласък на дейността по разработване на национални квалификационни рамки в много държави, включително поставяне на нов акцент върху резултатите от ученето (т.е. върху знанията, разбирането и уменията на учащия, а не върху самия учебен процес). ЕКР ще улесни мобилността на учащите и работниците между държавите и техния достъп до обучение през целия живот, като увеличи прозрачността на квалификациите.

Въпреки това има немалко неща, които остава да бъдат направени, за да се създадат гъвкави курсове на обучение, напр. чрез подобряване на прехода между професионалното обучение и образование и висшето образование, чрез отваряне на университетите за нетрадиционни учащи или валидиране на неофициалното обучение. Всички граждани, независимо от тяхната възраст, завършено образование, заетост или социален статус, трябва да бъдат привлечени и да получават достъп до обучение. Необходими са по-добро координиране между различните сектори за образование и обучение, институционална ангажираност (включително устойчиви модели на финансиране) и партньорство с всички заинтересовани страни.

Мобилността на учащите между държавите е основен елемент от обучението през целия живот, който допринася и за подобряване на възможностите за намиране на работа и способностите за приспособяване на хората. Оценка на програмите на ЕС показват, че мобилността заличава границите между хората

---

⁷ ОВ С 111, 6.5.2008 г., стр. 1.

и групите, прави по-осезаеми ползите от европейското гражданство и помага на хората да станат по-приспособими и отворени към мобилността при навлизането им на пазара на труда. Трансграничната мобилност на учащите следва да се превърне в правило, а не да бъде изключение, каквото е и днес. За да се постигне това, ще бъде необходимо всички действащи лица да поемат нов ангажимент, както и финансиране, което да бъде по-разнообразно.

Приоритетни теми, на които трябва да се обърне особено внимание през 2009—2010 г.:

Държавите-членки и Комисията следва да обърнат приоритетно внимание на подобряването на изпълнението на:

- **Стратегиите за обучение през целия живот:** завършване на процеса на изпълнение на националните стратегии за обучение през целия живот, като се обръща особено внимание на валидирането на неофициалното и неформалното обучение и насоки.
- **Европейска квалификационна рамка:** свързване на всички национални квалификационни системи с ЕКР до 2010 г. и оказване на съдействие за използването на подход, който се основава на резултатите от обучението по отношение на стандартите и квалификациите, процедурите за оценяване и валидиране, прехвърлянето на кредити, учебните програми и осигуряването на качество.

Държавите-членки и Комисията следва да положат усилия за развитието на сътрудничество на равнище политика относно:

- **Разширяването на обхвата на мобилността при обучение:** съвместни действия за премахване на спънките и разширяване на възможностите за мобилност при обучение на територията на Европа и по света както във висшето образование, така и при другите степени на образование, включително нови цели и инструменти за финансиране на европейско и национално равнище⁸.

3.2. Стратегическо предизвикателство: подобряване на качеството и ефикасността на предлагането и резултатите

Европейският съвет често подчертава, че висококачествените ефикасни и справедливи системи на образование и обучение са от ключово значение за успеха в Европа.

Основното предизвикателство се състои в това да се гарантира придобиването на ключови компетенции⁹ от всички, като същевременно се трупат високи постижения, които ще позволят на Европа да се задържи на силна световна позиция във висшето образование. Резултатите от ученето, постигнати при всички степени на обучение, трябва да са от полза за професионалния и личния живот.

---

⁸   Заключения на Съвета от 20—21.11.2008 г. относно мобилността на младите хора.
⁹   ОВ С 394, 30.12.2006 г., стр. 10.

В рамките на учебното заведение качествените учители, инструктори и други преподавателски кадри са най-важният фактор за постигането на високо качество на учебните резултати¹⁰. Предвид че през следващите 15 години около два милиона възрастни учители ще трябва да бъдат заменени, учителската професия трябва да се превърне в по-привлекателен избор на кариера¹¹.

За да се осигурят трайни висококачествени резултати, е необходимо да се обърне внимание и на управлението на системите за образование и обучение. Учебните заведения и центровете за обучение трябва да получат по-голяма автономност, да бъдат по-отворени за гражданското общество и предприятията и да подлежат на проверка за гарантиране на качеството, провеждани по ефективни системи за тази цел.

Високо качество ще се постигне единствено ако ресурсите се използват ефикасно и трайно. Инвестициите в образование и обучение като основен фактор за икономически растеж и социално приобщаване трябва да се увеличат чрез разработване на доказателствената основа¹².

Приоритетни теми, на които трябва да се обърне особено внимание през 2009—2010 г.

Държавите-членки и Комисията следва да обърнат приоритетно внимание на подобряването на изпълнението в следните области:

- **Езици:** за да може гражданите да общуват на два допълнителни езика освен на майчиния си език, трябва да се насърчи езиковото обучение в рамките на професионалното образование и обучение и на обучението за възрастни и да се създадат възможности мигрантите да изучават езика на приемната държава¹³.
- **Професионално развитие на учители и инструктори:** съсредоточаване върху ключови елементи от първоначалното обучение на учителите и върху разширяването на обхвата и качеството на постоянните възможности за професионално развитие на учители, инструктори и други кадри в дисциплини, като например лидерство и ръководене.
- **Управление и финансиране:** прилагане на програмата за модернизирание на висшето образование (включително и учебните програми)¹⁴ и на рамката за гарантиране на качеството на професионалното образование и обучение¹⁵ и разработване на стандарти за учащите възрастни професионалисти. Насърчаване на базираните на данни политики и практики¹⁶ със специален акцент върху несъмнената необходимост от трайни публични и частни инвестиции.

---

¹⁰ COM(2007) 392.

¹¹ Заключение на Съвета от 15 ноември 2007 г., ОВ С 300, 12.12.2007 г., стр. 6.

¹² COM(2006) 481.

¹³ COM(2008) 566.

¹⁴ COM(2006) 208.

¹⁵ COM(2008) 179.

¹⁶ SEC(2007) 1098.

Държавите-членки и Комисията следва да се съсредоточат върху развитието на сътрудничество на равнище политика относно:

- **Основните умения за четене, математика и точни науки:** създаване на група на високо равнище по въпросите на грамотността, с цел да се проучат проблемите, които са причина за по-слабите резултати по четене при учениците¹⁷, и формулиране на препоръки за подобряване степента на грамотност на територията на ЕС. Засилване на съществуващото сътрудничество с оглед увеличаване на желаещите да учат математика и точни науки в по-високите нива на образование и обучение и с цел укрепване на преподаването по точни науки. Държавите-членки следва да обмислят установяването на национални планове за действие за реализиране на напредък в сферата на основните умения, включително по отношение на възрастните.
- **„Нови умения за нови работни места“:** гарантиране на това, че оценката на изискваните в бъдеще умения и съответствието им с нуждите на пазара са взети напълно предвид във всички процеси за планиране на образование и обучение.

3.3. Стратегическо предизвикателство: Насърчаване на равнопоставеността и активното участие на гражданите

Политиката за образование и обучение трябва да дава възможност на всички граждани, независимо от тяхната възраст, пол и социално-икономическо положение, да придобиват, актуализират и развиват през целия си живот както професионални умения, така и ключови компетенции, необходими за стимулиране на допълнителното учене, активното участие на гражданите и межкултурния диалог.

Независимо от факта, че още от самото начало въпросите във връзка с равнопоставеността заемаха централно място в ОМК в областта на образованието и обучението, основните, централни предизвикателства остават. Все още всеки шести млад човек напуска училище само със завършена задължителна или по-ниска степен на образование. Много учаци с мигрантско минало не се справят така добре с образованието и обучението, както се справят останалите им връстници. Докато момчетата изоставят училището по-често от момичетата и се справят по-зле с четенето, жените са слабо представени сред дипломантите по математика, точни науки и технологии. Съществува седем пъти по-малка вероятност възрастните със завършена ниска степен на образование да се заемат с продължаващо образование и обучение, в сравнение с възрастните с висока степен на образование. Социално-икономическият произход на учащия продължава да се отразява съществено върху шансовете му/й да получи достъп и да завърши всякаква степен на образование и обучение¹⁸. Това са основните предизвикателства, с които трябва да се заемем, за да се насърчи социалното приобщаване и да се преодолеят несъвършенствата в предлагането на работа.

---

¹⁷ SEC(2008) 2293.

¹⁸ SEC(2008) 2293.

С недостатъците в образованието можем да се справим, като осигурим висококачествено предучилищно образование и целенасочена подкрепа, които трябва да бъдат съчетани с умело направлявано приобщаване в нормалното образование и обучение.

Образованието следва да насърчава межкултурните умения, демократичните ценности, зачитането на основните права и борбата срещу дискриминацията, като подготвя младите хора за позитивно взаимодействие с връстниците им с различен произход.

Приоритетни теми, на които трябва да се обърне особено внимание през 2009—2010 г.

Държавите-членки и Комисията следва да обърнат приоритетно внимание на постигането на по-добри резултати по отношение на:

- **Ранното отпадане от училище:** укрепване на превантивните подходи, изграждане на по-тясно сътрудничество между секторите на общото и професионалното образование и премахване на пречките пред отпадналите ученици за връщането им в системата на образование и обучение.

Държавите-членки и Комисията следва да се съсредоточат върху развитието на сътрудничество на равнище политика относно:

- **Предучилищното обучение:** насърчаване на всеобщ справедлив достъп и увеличаване на качеството на предоставяната услуга и на съдействието от страна на учителите.
- **Мигрантите:** разработване на взаимното обогатяване със знания относно добрите практики при образование на деца с мигрантски произход¹⁹.
- **Учащите със специфични нужди:** насърчаване на индивидуалния подход в обучението посредством своевременна подкрепа и добре координирани услуги. Включване на услугите в традиционното училище и осигуряване на учебни курсове за допълнително образование и обучение.

3.4. Стратегическо предизвикателство: подобряване на иновациите и творчеството, включително и предприемачеството, при всички степени на образование и обучение

Иновациите и творчеството са фактори от ключово значение за развитието на предприятията, които са също така решаващи за способността на Европа да се изправи пред предизвикателствата на международната конкуренция и устойчивото развитие.

Първо предизвикателство представлява гарантирането на възможността всички граждани да придобият универсални ключови компетенции като тази да се научат да учат и да придобият комуникативни умения, чувство за инициативност и предприемачество, цифрови умения (вкл. медийна

---

¹⁹ COM(2008) 423.

грамотност²⁰), културна осведоменост и изразяване²¹. Горепосоченото, както и използването на новите технологии (държавите-членки следва да си поставят за цел осигуряването на високоскоростен Интернет във всички училища до 2010 г.²²), трябва да бъде отразено в учебните програми, педагогическите методи и квалификациите. Подобряването на сътрудничеството между университетите и предприятията ще стимулира предприемаческото мислене у студентите и изследователите.

Второто предизвикателство представлява осигуряването на пълноценно функциониращ триъгълник на знанието образование—научноизследователска дейност—иновации. Европейският институт за иновации и технологии може да окуражи и въведе промени за постигане на високи постижения в преподаването и научноизследователската дейност, по-специално като насърчи мултидисциплинарното сътрудничество между учебните заведения и предприятията. Партньорството между бизнес средите и различните степени и сектори на образование, обучение и научноизследователска дейност може да допринесе за по-доброто фокусиране върху уменията и компетенциите, необходими на пазара на труда, и върху стимулирането на иновациите и предприемачеството във всички форми на учене. Създаването на Европейско научноизследователско пространство и формирането на клъстери от световна класа ще улеснят множество такива партньорства.

Европейската година на творчеството и иновациите (2009 г.) ще допринесе за осъществяването на действия във връзка с ключовите предизвикателства. В контекста на разработването на сътрудничество на равнище политика е необходимо научноизследователската дейност, анализът и обменът на идеи за начина, по който може да бъде направена преценка на творческите и иновативните умения, да се популяризират на равнище ЕС и сред съответните международни организации.

Приоритетни теми, на които трябва да се обърне особено внимание през 2009—2010 г.

Държавите-членки и Комисията следва да обърнат приоритетно внимание на постигането на по-добро прилагане на:

- **Универсални ключови компетенции:** пълно интегриране на универсални ключови компетенции в учебните програми, оценката и квалификациите²³.

Държавите-членки и Комисията следва да се съсредоточат върху развитието на сътрудничество на равнище политика относно:

- **Учреждения, отворени към иновациите:** насърчаване на творчеството и иновациите чрез разработване на конкретни методи на преподаване и учене (включително използване на нови средства на ИКТ и обучение на преподавателите).

---

²⁰ COM(2007) 833.

²¹ ОВ L 394, 30.12.2006 г., стр. 10.

²² Заключение на Европейския съвет от март 2008 г., параграф 7; вж. също SEC(2008) 2629 и COM(2007) 833 относно медийната грамотност.

²³ ОВ С 394, 30.12.2006 г., стр. 10.

- **Партньорство:** развиване на партньорството между структурите, осигуряващи образование и обучение, и предприятията, научните институти, лицата, действащи в областта на културата и творческите сектори.

4. ПОДОБРЕНИ МЕТОДИ НА РАБОТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА БЪДЕЩИЯ ОТКРИТ МЕТОД НА КООРДИНАЦИЯ

Успехът на открития метод на координация в областта на образованието и обучението зависи от политическия ангажимент и способността му да подкрепя и въздейства реално върху националните реформи. Сътрудничеството на равнище политика трябва да бъде подходящо и конкретно, да води до видими резултати и да стига до заинтересованите страни и създателите на политики, включително по върховете на политическата стълбица. Преценката за напредъка по отношение на договорените цели е от ключово значение.

4.1. Ръководство и партньорство

Перспективата за обучение през целия живот се нуждае от сътрудничество и определяне на приоритетите в различните сектори на образование и обучение. Бяха определени конкретни политически програми за училищата²⁴, професионалното образование и обучение²⁵, висшето образование²⁶ и образованието за възрастни²⁷. Политическият обмен и работата по изпълнението във всички сектори трябва да допринесат за общите стратегически приоритети.

За целта трябва да се увеличи ролята на съществуващата неформална група на високо равнище по въпросите на политиката за образование и обучение, за да ѝ бъде дадена възможност да изпълнява стратегическа роля в насочването на ОМК посредством: определяне на приоритетите и мониторинг на напредъка на работата във всички сектори; подготвяне на теми за политически дебат в рамките на Съвета по въпросите на образованието, например въз основа на ученето един от друг или осъществяването на прегледи; и чрез гарантиране на това, че на сътрудничеството на равнище политика в областта на образованието и обучението се обръща специално внимание както в рамките на по-широкия Лисабонски процес, така и в националните политики.

По-активното участие на заинтересованите страни и на социалните партньори и партньорите от гражданското общество също трябва да бъде приоритетно, тъй като техният принос за политическия диалог и за изпълнението е значителен. Комисията ще провежда годишен форум с европейските организации на заинтересованите страни, а съответните заинтересовани страни ще участват системно в дейностите за учене един от друг.

---

²⁴ COM(2008) 425.

²⁵ Заключение на Съвета от 20—21 ноември 2008 г. относно бъдещите приоритети за засилено европейско сътрудничество във връзка с професионалното образование и обучение.

²⁶ COM(2006) 208 и междуправителствения процес от Болоня.

²⁷ COM(2006) 614; COM(2007) 558.

4.2. Взаимно обогатяване със знания, прехвърляне на иновации и разработване на политика

Взаимното обогатяване със знания заема централно място в рамките на ОМК в областта на образованието и обучението. То допринася за европейските политически инициативи и съдейства за разработването на национални политики. Това е и значим способ за разпространение и използване на европейски средства и инструменти като Европейската квалификационна рамка²⁸ или Препоръката за ключовите умения за обучение през целия живот²⁹.

Бъдещата цел следва да бъде насочена към засилването на ученето един от друг с оглед гарантиране на пълното му съответствие с определените по-горе ключови предизвикателства и засилване на въздействието му на политическо равнище. Необходимо е дейностите да почиват на ясни отговорности, срокове и планирани резултати (напр. политически препоръки или наръчници, сборници с примери за добри практики). Тази цел следва да бъде достатъчно гъвкава, за да се променя и адаптира към възникващите проблеми и развиващите се политически теми. Следва да се разработи постоянна програма за учене един от друг, която да се основава на развиващите се политически приоритети, като се започне с приоритетите, определени за 2009—2010 г.

Освен това ще бъдат използвани следните инструменти:

- Програмата за обучение през целия живот³⁰ ще съдейства за развитието, изпробването, прехвърлянето и прилагането на нови подходи и иновации.
- Агенции като Cedefop и Европейската фондация за обучение, мрежи като Евридика и експертни групи³¹, в това число сътрудничество със съответните международни организации, ще съдействат за научноизследователската дейност и анализа.
- Политическият диалог с няколко външни партньорски държави може да осигури по-широка рамка за сравнение и свежи идеи: той следва да бъде по-активен и свързан в по-голяма степен с ОМК.

4.3. По-качествено докладване на напредъка и по-голяма видимост

Комисията и Съветът в момента публикуват двугодишния съвместен доклад за напредъка, основан на националните доклади на държавите-членки, които представят политическите им дейности в отговор на общите цели на ОМК. Бъдещите доклади следва да бъдат съсредоточени върху по-важни подробности относно някои конкретни приоритетни действия. Поради тази причина се предлага следващият съвместен доклад за напредъка, който трябва да бъде изготвен за 2010 г., да бъде насочен към един или повече от непосредствените

---

²⁸ ОВ С 111, 6.5.2008 г., стр. 1.

²⁹ ОВ С 394, 30.12.2006 г., стр. 10.

³⁰ ОВ С 327, 24.11.2006 г., стр. 45.

³¹ Сред които Центърът за научноизследователска дейност в областта на образованието и обучението през целия живот (CRELL), Институтът за бъдещи технологични изследвания (IPTS) и експертните групи от икономисти и социални научни сътрудници в областта на образованието (EENEE, NESSE).

приоритети, на които се обръща специално внимание в раздел 3. Съвместните доклади следва да бъдат подобрени с включването на преценки на положението в отделните държави, които на свой ред ще бъдат включени в оценката на компонентите, свързани с образованието, обучението и уменията от Лисабонските програми за национални реформи. Към настоящия момент не се предлагат промени във връзка с периодичността на докладите, която е на всеки 2 години.

Необходимо е да бъдат положени допълнителни усилия за увеличаване на осведомеността на европейско, национално и регионално равнище относно подкрепата и възможностите, които предлага откритият метод на координация в областта на образованието и обучението, и по-специално неговите приоритети и резултатите от него. Информация за политическите инициативи и конкретните примери за добри практики, идентифицирани в контекста на ОМК, ще бъде на разположение на създаден за целта уебсайт.

4.4. Показатели и параметри

Съществуващите пет параметъра

Показателите и параметрите, разработени в контекста на работната програма „Образование и обучение 2010 г.“, се оказаха полезни в процеса на мониторинг и комуникация на европейско равнище и в осигуряването на насоки за установяването на предизвикателствата. Три от тези пет параметъра (за хората, които отпадат преждевременно от училище, за завършването на горен курс на средно образование и за участието на възрастните в обучение през целия живот) са част от интегрираните насоки за растеж и заетост.

Както беше демонстрирано в раздел 2.1, напредъкът в изпълнението на петте параметъра, определени за 2010 г., беше недостатъчен. Поради това е важно полагащите усилия за подобряване на резултатите в тези области да станат по-интензивни. За целта държавите-членки следва да приемат национални цели в областите, в които са договорени европейски параметри.

Актуализиране на параметрите след 2010 г.

За периода до 2020 г. сътрудничеството на равнище политика следва да бъде подкрепено с параметри, отразяващи цялостно установените дългосрочни стратегически цели и отчитащи ключов аспект от програмата „Нови умения за нови работни места“ — необходимостта от надграждане на уменията и възможностите за намиране на работа сред населението като цяло. Бъдещите параметри за образование и обучение следва да бъдат и достатъчно гъвкави, за да отразят целите и показателите, които ще бъдат използвани в Стратегията на ЕС за растеж и заетост след 2010 г. — Лисабон след 2010 г. Въз основа на това се предлага Комисията и държавите-членки да натрупат опит със съществуващите параметри и да подготвят нов набор от параметри, като обърнат внимание на следните елементи:

- Преглед и, когато е уместно, актуализация на съществуващите параметри, напр. евентуално разширяване на обхвата на параметъра относно хората с трудности в четенето с включването на математиката и точните науки;

- Включване в рамката на параметрите на цели, определени по време на Европейския съвет в Барселона през 2002 г. (т.е. относно участието в предучилищното образование и достъпа до ранно езиково обучение);
- Въвеждане на параметри, които се основават на теми, възникнали след началото на сътрудничеството или които са израз на нови политически приоритети, напр. в областта на завършването на висше образование; мобилност при учене;
- Започване на работата по създаване на нови показатели относно връзката между завършеното образование и възможностите за намиране на работа и относно образованието за иновации и творчество, включително и предприемачеството.

Съответно Комисията ще предложи дебат с държавите-членки, който се основава на евентуалните параметри за бъдещия ОМК, посочени по-долу.

4.4.1. *Превръщане на обучението през целия живот и мобилността на учащите в реалност*

- *Участие на възрастните в обучението през целия живот:* В рамките на съществуващите параметри се предвижда процент на участие на възрастните (25—64 години) в обучението през целия живот, който е в размер на 12,5 %. Въпреки осъществения разумен напредък в изпълнението на параметъра от 2002 г. насам (при настоящите темпове се очаква той да бъде постигнат до 2017 г.), в отделните държави-членки той остава откъслечен и неравномерен. Предвид технологичните и демографските тенденции и неизбежното отражение на икономическия срив върху работните места е налице още по-спешна необходимост от надграждане и актуализиране на уменията на възрастните. Вследствие на това Комисията ще предложи параметъра да бъде увеличен до участие на възрастните в обучението през целия живот в размер на 15 %. Важно е също така държавите-членки да намалят неравномерното участие на високо- и нискоквалифицирани зрели хора в обучението през целия живот; те следва да бъдат приканени да определят национални цели в тази връзка.
- *Мобилност:* Следва да бъде разработен нов параметър въз основа на заключенията на Съвета по въпросите на образованието и младите хора от ноември 2008 г., с който да се предложат цели за мобилност на университетските студенти, учениците, сектора на професионалното образование и обучение, учителите и инструкторите.

4.4.2. *Подобряване на качеството и ефикасността на предлагането и резултатите*

- *Хора със слаби основни умения:* Вследствие на Пролетния европейски съвет от 2008 г., на който държавите-членки бяха призовани да предприемат конкретни действия, за да се справят с този проблем, Комисията ще предложи параметър, според който делът на лицата на 15-годишна възраст, демонстриращи слаби основни умения (четене, математика, точни науки), следва да бъде по-малък от 15 % като средна величина, както и да се обърне специално внимание на намаляването на неравенството между половете.

При това положение целта ще бъде да се разшири обхватът на предишния параметър, който се отнася само до грамотността, без да се увеличава пределната стойност.

- *Езици*: Комисията ще предложи нов показател, според който на минимум 80 % от учениците в долен курс на средно образование трябва да се преподават поне два чужди езика. Това предложение ще има за цел изпълнението на искането, отправено по време на Европейския съвет в Барселона, за преподаване на поне два чужди езика от ранна възраст. Напоследък се наблюдава бързо увеличаване на преподаването на езици в рамките на образованието в ранна детска възраст. През 2000 г. 40 % от учениците от началното училищно образование са били обучавани на два чужди езика; към 2006 г. (по последни данни) този дял е достигнал 52 %. Ще се цели допълнително стимулиране на този положителен напредък.
- *Инвестиции във висшето образование*: Комисията ще предложи нов параметър, според който публичните и частните инвестиции в модернизирано висше образование следва да достигнат най-малко 2 % от БВП³². Това ще бъде отражение на политическите дискусии относно модернизирането на висшето образование след срещата на върха в Хамптън Корт през 2005 г. и ще има за цел размерът на инвестициите във висшето образование (понастоящем 1,3 % от БВП — от публичния и частния сектор) да се доближи до този на ключови конкуренти като САЩ и Япония, чиито инвестиции (публични и частни) са съответно в размер на 2,45 % и 1,85 %.
- *Завършване на трета степен на образование*: Комисията ще предложи нов параметър, според който дялът на лицата на възраст 30—34 години с висше образование следва да бъде минимум 45 %. Това предложение е отражение на наблюдаваната понастоящем тенденция за увеличаване на дела на лицата на възраст 30—34 години със завършено висше образование, но както по-горе, ще има за цел да насърчава политики, които доближават резултатите на ЕС (30 % понастоящем) до тези на ключови конкуренти като САЩ и Япония (процент на участие на възможно най-близката сравнима група (25—34 години) съответно 39 % и 54 %). Съществуващият параметър за дипломантите по математика, точни науки и технологии беше реализиран и може да бъде изоставен; въпреки това неравенството между половете в тези учебни дисциплини ще продължи да бъде предмет на мониторинг.
- *Възможности за намиране на работа*: Комисията ще предложи да разгледа разработването на нов параметър, свързан с участието на пазара на труда на хората с различни степени на образование. Успехът на пазара на труда е силно свързан със степента на образование на отделния човек и както се обяснява в съобщението на Комисията „Нови умения, за нови работни места“, тази тенденция ще се засили още повече в бъдеще. Целта ще бъде да се засили приносът на системите за образование и обучение за осъществяването на Лисабонската програма.

---

³²

COM(2005) 152.

4.4.3. *Насърчаване на равнопоставеността и активното участие на гражданите*

- *Предучилищно обучение:* Комисията ще предложи нов параметър, според който поне 90 % от малките (4-годишни) деца трябва да участват в предучилищното образование. Средният процент на участие в ЕС вече доближава 90 %, но това високо общо участие крие значителни различия в резултатите на национално равнище. Това предложение ще има за цел да съдейства за реализирането на напредък по отношение на искането, отправено по време на Европейския съвет в Барселона, за осигуряване на детски заведения за 90 % от децата.
- *Ранното отпадане от училище:* Комисията ще предложи да се запази непроменен съществуващият параметър, според който не повече от 10 % от населението на възраст 18—24 години, могат да имат завършен само долен курс на средно образование и да не се образуват или обучават. Предложението за запазването на параметъра непроменен отразява факта, че от приемането му през 2002 г. напредъкът по този показател е малък. Комисията ще разчита на по-голяма целенасоченост при изпълнението на политиките, за да може напредъкът по отношение на този ключов параметър да се превърне в реалност. Предвид посочената необходимост от засилено внимание към изпълнението, параметърът, който е тясно свързан със завършването на горен курс на средно образование, може да бъде изоставен.

4.4.4. *Подобряване на иновациите и творчеството, включително и предприемачеството, при всички степени на образование и обучение*

- *Иновации и творчество:* Комисията ще предложи да се разработят показатели и ще разгледа заедно с държавите-членки възможността да се разработи параметър, който да обхваща начина, по който системите на образование насърчават иновациите и творчеството, включително и предприемачеството. Тъй като обменът трябва да се осъществи през 2009 г., Европейската година на творчество и иновации ще спомогне в процеса на размисъл за една напълно нова област на политически обмен.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Политиката за образование и обучение продължава да играе ключова роля за постигането на растеж и заетост, за социалното приобщаване и активното участие на гражданите, но продължава да е изправена пред важни предизвикателства. Напредъкът по отношение на ключови образователни въпроси като грамотността и ранното отпадане от училище е по-бавен от очакваното. Вниманието, което е насочено понастоящем към икономическата криза, не трябва да се отклонява от необходимостта да се определят подходящи дългосрочни стратегически политики за образование и обучение. Както се подчертава в настоящото съобщение, ако иска да избегне евентуално изоставане в световен мащаб, Европа трябва да се заеме с редица недостатъци в областта на образованието. Поради това повече от всякога е налице необходимостта от ефективен отворен метод на координация в подкрепа на подобряването на политиките за образование и обучение.

Комисията призовава Съвета да приеме предложената рамка за бъдещото европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението, набора от дългосрочни стратегически предизвикателства до 2020 г. и от приоритети за периода 2009—2010 г. и предложените подобрени методи на работа.

Рамката следва да бъде подложена на преглед и на всякакви необходими корекции, за да се съобрази с решенията, взети относно Стратегията за растеж и заетост на ЕС след 2010 г.